

Nr 98.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning rörande rundradiorörelsen.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 17) av herr *H. Nordenson* m. fl. och den andra inom andra kammaren (II: 18) av herr *O. Holmdahl* m. fl., har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla *dels* om en snabb och allsidig utredning om rundradio-rörelsen, dess framtidslinjer och aktuella behov, däribland införande av dubbelprogram, effektivisering av kortvågssändning och anordnande av trådradio, ävensom de spörsmål rörande större tilldelning åt Radiotjänst av licensmedlen, som kunna uppstå i samband härmed, *dels ock* att resultatet av denna utredning skyndsamt framläggas för prövning av riksdagen.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen I: 17.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *telegrafstyrelsen* och *aktiebolaget radiotjänst* avgivit yttranden, vilka fogas som bilagor till utskottets utlåtande (*Bilagorna A och B*).

Beträffande licensmedlens förvaltning och fördelning under tioårsperioden 1932—1941 får utskottet hänvisa till nedanstående ur motionerna hämtade tabell, kompletterad med numera tillgängliga siffror för år 1942:

År	Licens- inkomster	Radiotjänsts tilldelning	Kostnader för den tekn. orga- sationen	Reserverade medel hos tel.-styr.	Till staten överlämnat brutto
1932	5,911,460	1,780,000	1,936,815	394,734	1,799,911
1933	6,483,468	1,829,230	2,028,040	419,560	2,206,638
1934	7,134,020	1,987,048	2,269,568	419,560	2,457,844
1935	8,019,340	2,398,560	2,695,080	434,100	2,491,600
1936	9,115,260	2,640,249	2,852,429	451,280	3,171,302
1937	10,370,825	3,031,863	3,173,639	560,208	3,605,115
1938	11,739,058	3,516,207	3,867,237	857,122	3,498,492
1939	13,150,840	3,727,803	4,171,318	987,866	4,263,853
1940	14,384,983	3,679,995	4,758,720	1,125,841	4,820,427
1941	15,260,858	3,953,478	4,248,769	599,667	6,458,944
1942	16,058,450	4,030,000	4,702,669	598,895	6,726,886
Summa	117,628,562	32,574,433	36,704,284	6,848,833	41,501,012

Radiolicensantalet, som den 31 december 1942 uppgick till 1,628,072, hade den 31 mars 1943 ökat till 1,657,712 eller alltså med 29,640.

Aktiebolaget radiotjänsts verksamhet torde, såsom motionärerna framhålla, i stort sett vara förtjänt av allmänt erkännande. Även under krigsåren, då sändningstiden blivit begränsad på grund av att telegrafstyrelsen haft knapphet på reservlager av sändarrör, synes bolaget ha förstått att på ett tillfredsställande sätt förmedla den särskilda upplysningsverksamhet, som tidsläget och dess föranstaltningar orsakat. Det kan dock ej förnekas, att dessa nya programuppgifter förorsakat en trängsel under den mest avlyssnade sändningstiden, som icke varit till fördel för radions väsentliga uppgifter i underhållningssyfte och i folkbildningens och det kulturella livets tjänst.

Utskottet.

Med hänsyn till de klagomål rörande kortvågssändningarnas effekt, som ofta framförts av utlandssvenskar och av svenskar, som på grund av avspärrningen kommit att kvarstanna i utlandet, anser sig utskottet böra understryka det synnerligen angelägna i att denna betydelsefulla kontakt med våra landsmän i fjärran länder upprätthålles med radions hjälp i önskvärd utsträckning och med tillfredsställande effektivitet. Även den direkt till utlandet riktade upplysningsverksamhet, som det ligger i vårt lands intresse att bedriva, förutsätter nu liksom i framtiden avsevärt förbättrade sändningsresurser.

Motionärernas utredningskrav tar emellertid främst sikte på framtiden. Av de yttranden, som aktiebolaget radiotjänst och telegrafstyrelsen på statsutskottets begäran avgivit, framgår, att radioverksamheten väntas få väsentligt vidgade arbetsuppgifter på många områden. Utskottet hänvisar till dessa yttranden och konstaterar, att bolagets skrivelse i huvudsak innebär ett starkt understrykande av de principiella riktlinjer och de praktiska påpekanden och önskemål, som motionärerna gjort. Utskottet finner det också klarlagt, att radions möjligheter att i olika avseenden verka som en kulturfaktor för hela det svenska folket, ännu icke äro tillnärmelsevis utnyttjade, och att fredstiden, med dess många nya problem, även kommer att ställa radion inför ytterligare synnerligen betydelsefulla uppgifter. Landsortens och landsbygdens önskemål och behov i kulturellt hänseende äro, i den mån de kunna tillgodoses med radions medverkan, ännu långt ifrån uppfyllda. Utskottet, som redan givit uttryck åt denna åsikt i sitt utlåtande nr 115 till 1935 års riksdag, finner det angeläget att åter uttala, att rundradion härvidlag bör sättas i stånd att bättre än hittills lämna verksam stöd.

De mångsidiga uppgifter i allmänhetens tjänst, som radion borde kunna deltaga i, synes utskottet påkalla, att representanter ej endast för lyssnarna utan även för olika religiösa, kulturella, sociala och fackliga intressen beredas tillfälle att framföra sina synpunkter vid utformningen av de framtida riktlinjerna för radioverksamhetens utveckling. Radioverksamheten är i eminent grad en hela folkets angelägenhet, och uppdragandet av riktlinjerna för densamma bör därför, enligt utskottets mening, icke förbehållas ett ämbetsverk och ett statligt bolag. En auktoritativ och allsidig utredning under statens medverkan synes, såsom motionärerna föreslagit, redan av dessa anledningar vara påkallad.

Utskottet har också — med beaktande av den utredning om licensmedlens fördelning som motionärerna lämnat — uppmärksammat de ekonomiska spörsmål, som uppstått i samband med radioverksamhetens ideella uppgifter.

I remissyttrandena ha olika önskvärda utvecklingslinjer antytts såväl beträffande programtjänsten som den tekniska utbyggnaden för dubbelprogram, trådradio och kortvågssändning ävensom beträffande det av såväl telegrafstyrelsen som aktiebolaget radiotjänst understruken önskemålet om ett radions eget hus. Det är därvid enligt utskottets mening nödvändigt, att erforderlig sparsamhet iakttages.

Tillfredsställandet av dessa berättigade önskemål till lyssnarnas fromma måste anses vara en angelägen uppgift särskilt då de ekonomiska förutsättningarna i form av inflytande licensmedel torde skapa förutsättningarna därför. I det utredningsuppdrag, varom motionärerna hemställt, bör enligt utskottets förmenande ingå planläggning på lång sikt av radioverksamhetens utbyggnad inom ramen för tillgängliga licensmedel och med hänsynstagande till såväl lyssnarnas intressen som de statsfinansiella förutsättningarna.

Avsaknaden av ekonomisk planläggning för rundradios framtidslinjer innebär en svaghet, som kan medföra risker för att svensk rundradio i fortsättningen icke skall kunna hållas i nivå med utvecklingens krav. Det av motionärerna påpekade förhållandet, att Finland för sina kortvågssändningar förfogar över en station med avsevärt starkare effekt än vad svensk radio för-
mår prestera, synes i detta sammanhang icke kunna undgå uppmärksamhet. Det förefaller som om utvecklingen på denna punkt redan gått vårt land förbi med bekanta konsekvenser i fråga om våra möjligheter att göra oss gällande i utlandssändningar på längre avstånd.

Med hänsyn till de många olösta ekonomiska, tekniska och kulturella problem, som äro förknippade med svensk rundradios verksamhet, hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 17 och II: 18 må hos Kungl. Maj:t anhålla om en snabb och allsidig utredning samt om förslag rörande rundradion, dess aktuella behov och riktlinjerna för dess framtida verksamhet.

Stockholm den 4 maj 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

R e s e r v a t i o n

av herrar *Joh. Nilsson* i Malmö, *Gränebo*, *Heiding*, *Magnusson*, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Lindberg* i Umeå, *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Malmö, *Åkerström* och *Barnekow*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»I förevarande motioner påtalas den stora anpart av radiolicensinkomster-
na, som inlevereras till statskassan. Motionärerna anse visserligen, att »det
icke torde finnas fullgoda skäl» att nu taga upp frågan om en sänkning av
licensavgiften, men de hålla å andra sidan före att licensbetalarnas medel
böra i större utsträckning komma radioverksamheten tillgodo. I detta avse-
ende rikta motionärerna uppmärksamheten på spörsmålen om dubbelpro-
gram, förbättrad kortvågsutsändning och trådradio. Till dessa önskemål kun-
na enligt utskottets mening tvivelsutan fogas vissa andra såsom exempelvis
ökad utsändningstid och ytterligare utvidgning av det lokala stationsnätet
så att utsändningarna kunna följas med mindre kostnadsdragande mottagare.
Överhuvud kräver frågan om möjligheterna att kunna nedbringa lyssnarnas
kostnader för apparatanskaffningen ökad uppmärksamhet.

De principiella betänkligheter, som motionärerna framfört mot rundra-
dions anlitande som skattekälla, torde under normala förhållanden rätt all-
mänt delas. Även andra områden av statens affärsverksamhet ha dock un-
der sista årens starka ansvällning av statsutgifterna måst tagas i anspråk
som skattekällor. Det ligger nära till hands att i detta avseende särskilt er-
inra om att telefonavgifterna — vilka i likhet med radiolicensavgifterna in-
flyta genom telegrafverket — på sista tiden av budgetära skäl måst höjas.
Vad angår radiolicensavgiften uppgick denna, såsom i motionerna även fram-
hålls, ursprungligen till 12 kronor, vilket belopp år 1926 sänktes till 10
kronor.

Då i motionerna under hänvisning till de rikligt inflytande licensmedlen
framföres krav på en utvidgning av radioverksamheten till nya områden
med förstärkning av både dess permanent och tillfälligt anställda krafter må
erinras, att dessa krav stå i strid mot de sparsamhetssträvanden, som i övrigt
för närvarande måste göra sig gällande i all offentlig verksamhet.

Den i stort sett lyckosamma utveckling, som den svenska rundradion under-
gått, bör självfallet ej få undanskymma kraven på ett fortsatt arbete för att
kunna uppnå förbättringar i de utsända programmens sammansättning, inne-
håll och framförande liksom ock en högre fulländning av de tekniska an-
läggningarna, allt under iakttagande av ekonomisk varsamhet. Av de inför-
skaffade utlåtandena framgår emellertid, att såväl telegrafstyrelsen som ak-
tiebolaget radiotjänst i sitt arbete söker tillämpa dylika synpunkter. Med
hänsyn härtill kan utskottet ej för närvarande anse tillräckliga skäl föreligga
för en särskild framställning från riksdagen i dessa avseenden. Utskottet får
alltså hemställa,

att motionerna I: 17 och II: 18 ej må av riksdagen bifal-
las.»

*Bilaga A.**Till riksdagens statsutskott.*

Genom kommunikationsdepartementets skrivelse den 22 januari 1943 anbefalld att till riksdagens statsutskott, efter aktiebolaget radiotjänsts hörande, skyndsamt avgiva yttrande över två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 17, och den andra inom andra kammaren, nr 18, angående en snabb och allsidig utredning om rundradiorörelsen, dess framtidslinjer och aktuella behov, får telegrafstyrelsen härmed anföra följande.

Telegrafstyrelsen vill då först hänvisa till bifogade, från aktiebolaget radiotjänst inhämtade yttrande över motionen, vari närmare utvecklas bolagets synpunkter på rundradions programuppgifter såväl under nuvarande tid som den tid, vilken följer närmast efter kriget. Till vad som däri anförts kan telegrafstyrelsen i huvudsak ansluta sig.

Beträffande den efter krigsutbrottet inskränkta sändningstiden vill telegrafstyrelsen meddela, att densamma betingas av bland annat de försvårade importmöjligheterna av sändarrör, som manat till den största försiktighet vid hushållningen med tillgängliga reservtillgångar. Bolaget har rörande kortvågssändningar över Motala-sändarna framhållit, att specialutsändningarna, avsedda för utlandet, borde avsevärt utökas, så att man genom upprepning av programmen på olika tider och olika våglängder kunde erhålla en något bättre garanti för acceptabla avlyssningsmöjligheter i olika delar av världen. Denna fråga sammanhänger med här ovan berörda svårigheter att erhålla sändarrör och likaledes med vad nedan i annat sammanhang sägs beträffande möjligheterna att uppföra direktiva antenner.

Innan telegrafstyrelsen ingår på en behandling av de tekniska spörsmål, som sammanhånga med de av motionärerna såsom särskilt aktuella angivna frågorna rörande dubbelprogram, förbättrad kortvågsutsändning och trådradio, vill styrelsen icke underlåta att helt allmänt framhålla, att utvecklingen av den svenska rundradions tekniska resurser givetvis icke kunnat undgå att röna inflytande av krigsförhållandena och allt vad med dessa äger sammanhang. Dels har styrelsen av statsfinansiella skäl måst ålägga sig en stark begränsning vid äskandet av medel till nyanläggningar, och dels ha beslutade arbeten antingen stoppats eller försenats både genom att den inhemska industrien varit starkt belastad med nödvändigare beställningar och genom att möjligheterna till import helt eller delvis avskurits.

Sålunda har den vidare utbyggnaden av det svenska sändarstationsnätet, vars sista enhet tillkom i december 1939 med ibruktagandet av Falu nya 100 kilowatt station, hittills icke kunat fullföljas. Bland de arbeten, som eljest stodo på dagordningen vid tiden för krigsutbrottet, må nämnas utbyggnad av rundradiostationerna i Göteborg och Sundsvall till 100 kilowatt samt fortsatt modernisering och i samband därmed statens övertagande av flera av de små privata rundradiostationerna.

Styrelsen övergår så till de tekniska spörsmål, som sammanhånga med frågan om dubbelprogram.

Då det i motionen talas om dubbelprogram, förstår styrelsen därmed tvänne samtida program, som kunna avlyssnas med samma hörbarhet på varje plats, och icke två olika program, som var för sig samtidigt gå ut över på

skilda platser belägna sändarstationer. I gränsområdena mellan två stationer kunna visserligen dessa höras lika bra, men detta gäller för en mycket liten procent av lyssnarna. Sålunda skulle exempelvis ett program över Stockholm och ett annat samtidigt över Motala för det helt övervägande antalet lyssnare inom stationernas avlyssningsområden fortfarande betyda endast en programmöjlighet.

Genomförandet av ett dubbelprogram i detta ords egentliga bemärkelse skulle därför kräva en dubblering av befintliga rundradiosändare på långvågs- och mellanvågsbanden, vilket icke låter sig göra, då Sverige enligt de internationella överenskommelserna icke förfogar över våglängder härför. Skulle överhuvud taget några sådana ha funnits tillgängliga, borde de enligt styrelsens åsikt i första hand ha använts för att förbättra mottagningen inom de områden av Sverige, där mottagningsförhållandena för det nuvarande, enda svenska rundradioprogrammet tyvärr ännu lämna åtskilligt övrigt att önska.

Vad beträffar stationer på kortvåg, så ha dessa sin egentliga användning för internationell kommunikation över långa distanser. Kortvågsstationernas ytterst begränsade lokala räckvidd och deras utpräglade fjärrverkan gör dem olämpliga att använda för att förse vårt eget land med rundradio. Kortvågens lämplighet speciellt för långa distanser i samband med vårt lands stora geografiska utsträckning skulle visserligen kunna ge en anvisning på möjligheten att med en kortvågssändare uppställd exempelvis i det sydliga Sverige nå lyssnare i övre Norrland och omvänt med ett andra program. Dessa stationer skulle dock icke bli hörbara i de stora mellanliggande områdena av riket. Vidare är kortvågsmottagning som bekant i särskilt hög grad beroende av en mängd komplicerade faktorer, såsom årstid, tid på dygnet m. m. Mottagningen blir därför mycket ojämn såväl till ljudstyrka som kvalitet och skulle säkerligen icke komma att motsvara lyssnarnas anspråk på kontinuerlig god mottagning. För övrigt är även inom kortvågsområdet våglängdsträngseln synnerligen framträdande.

I Amerika har numera ett nytt system för rundradiosändning börjat användas, varvid i stället för hittills uteslutande använd »amplitudmodulering» nyttjas s. k. »frekvensmodulering». Dessa stationer sända på våglängder under 10 meter och hava en begränsad räckvidd. Detta jämte modulerings-systemet gör att våglängdsfrågan här praktiskt taget icke bereder några svårigheter. Frekvensmodulering har föreslagits för den nya polisradion i Sverige. Emellertid kräver systemet särskilda mottagningsanordningar, vilka lyssnarna måste anskaffa. Telegrafstyrelsen är icke i tillfälle lämna exakta kostnadsuppgifter å dessa, men man torde kunna utgå ifrån att en god mottagaranordning för frekvensmodulerade vågor knappast kan erhållas under 400—500 kronor. Då rörantalet och därmed strömförbrukningen närmar sig det dubbla jämfört med nuvarande mottagare av genomsnittstyp för amplitudmodulering, kunna apparaterna för frekvensmodulering ej lämpligen drivas med lokalbatterier. Även om tekniskt sett en lösning av frågan om dubbelprogram genom användning av frekvensmodulerade stationer är möjlig, torde emellertid de ekonomiska förutsättningarna knappast vara för handen med hänsyn till de stora kostnaderna på lyssnarsidan, enär en övergång till frekvensmodulering skulle förutsätta anskaffandet av speciella mottagningsanordningar, som för en stor del av landets radiolyssnare skulle innebära oöverkomliga penningutlägg, vartill skulle komma dubbla de nuvarande driftkostnaderna för mottagarna. För avlyssning av amplitudmodulerade program — svenska eller utländska — måste dessutom de vanliga mottagningsapparaterna bibehållas.

Det har redan länge stått klart för telegrafstyrelsen, att frågan om dub-

belprogram förr eller senare skulle komma att aktualiseras och att därför nya vägar måste sökas för distributionen av radioprogrammen. Sålunda ha för detta ändamål och för att söka möjlighet att komplettera det trådlösa nätet olika system för programöverföring per tråd prövats, varvid det högfrekventa trådradiosystemet befunnits vara det ur olika synpunkter fördelaktigaste.

Systemet innebär, att programmet överföres till lyssnarna från en på närmaste telefonstation uppställd sändar- eller förstärkaranläggning, som utsänder en modulerad högfrekvent bärvåg på metalliska ledningar i stället för genom rymden såsom vid det trådlösa systemet. För telefonabbonenter användes därvid telefonledningen. Vid telefonapparaten uppsättes en filteranordning, där en vanlig rörmottagare kan anslutas. Det blir därigenom möjligt att mottaga den högfrekventa utsändningen utan att detta inkräktar på ledningens samtidigt användning för telefonändamål. För radiolyssnare, som icke äro telefonabbonenter, kan trådradioanslutning ordnas med ledning antingen från närmaste telefonstation eller telefonabbonent eller annan punkt, där trådradio finnes tillgänglig. Sådan anslutning kan ske utan att telefonhemligheten äventyras.

På ett trådradionät kan framföras 2 eller 3 radioprogram samtidigt, och lyssnaren har endast att med sin mottagare välja det önskade programmet på samma sätt som man väljer mellan olika stationer vid vanlig trådlös mottagning. Det större avståndet mellan de våglängder, som kunna användas för exempelvis tre program i trådradiosystemet, medger en kvalitativt bättre överföring än vid den trådlösa överföringen med dess trängsel i våglängdhänseende mellan radiostationerna.

Den högfrekventa trådradion medför alltså den stora fördelen, att radiolyssnarna kunna använda sina nuvarande rörmottagare, och den ger en i stort sett störningsfri mottagning. Möjligheten till trådlös mottagning från utlandet med samma apparat kvarstår därvid obeskuren.

Det har från militärt håll framhållits, att det med hänsyn till rikets försvar måste anses vara av väsentlig betydelse, att rundradioutsändningen i framtiden i största möjliga utsträckning sker medelst trådradio. Utsändningarna över ett trådradionät giva ingen möjlighet till flygares orientering (radiopejling), och utsändningarna höras icke utom landets gränser.

Efter därom gjord framställning bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 8 april 1938 telegrafstyrelsen att för verkställande av försök rörande högfrekvent trådradiodistribution taga i anspråk ett belopp av 150,000 kronor, varpå styrelsen installerat försöksanläggningar på ett antal platser i landet för anslutning av telefonabbonenter. Försöksresultaten ha varit goda. Så snart nödiga konstruktionsarbeten för trådradios anpassning till våra telefonnät hunnit utföras, ansåg styrelsen tiden vara mogen för försök i större skala. Emellertid hade det statsfinansiella läget blivit sådant, att telegrafstyrelsen icke fann sig böra framlägga förslag härom. Styrelsen upptog dock i skrivelse den 29 november 1940 till statssekreteraren i kommunikationsdepartementet angående de anslagsäskanden — utöver de av telegrafstyrelsen i riksdagspetita för budgetåret 1941/42 upptagna — som styrelsen skulle förorda, därest icke särskilda av rådande förhållanden eljest betingade besparingskrav skulle anläggas å spörsmålet, bland annat påbörjandet av anläggningar för högfrekvent trådradiodistribution för möjliggörande av dubbelprogram — i första hand i Stockholm, Göteborg och Malmö — för ett belopp av 2,000,000 kronor.

I remissvar till chefen för kommunikationsdepartementet den 16 mars 1943 i anledning av en framställning från Konungens befallningshavande i Gotlands län om upprättandet av en sändarstation på Gotland har telegrafstyrelsen lämnat förslag till ordnandet av rundradioförhållandena på Gotland i huvudsak enligt trådradiosystemet, vilken anläggning är avsedd att bli en försöksanläggning i större skala.

Såsom framgår av vad ovan anförts, är det enligt styrelsens mening på teknikens nuvarande ståndpunkt icke möjligt att på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt lösa frågan om landets förseende med fullgod mottagning av ett program och med dubbelprogram på annat sätt än medelst trådradio.

Detta är emellertid en lösning på mycket lång sikt och av en betydande ekonomisk räckvidd.

Styrelsen beräknar sålunda kostnaden för endast 18,000 radiolyssnare på Gotland till ungefär 1,800,000 kronor eller genomsnittligt cirka 100 kronor per lyssnare. För lyssnare, som äro telefonabonnter, beräknas kostnaden till 60 kronor med motsvarande högre tal för de övriga lyssnarna. Underhållskostnaderna och kostnad för programledning från fastlandet beräknas till 150,000 kronor per år eller cirka 8 kronor per lyssnare.

Beträffande Gotland — där anläggningen som nämnts bör betraktas såsom en försöksanläggning — har styrelsen, utan att därmed ha velat taga ställning till framtida taxefrågor, föreslagit, att trådradioanslutning för telefonabonnterna skulle medgivas utan annan kostnad för dem än radiolicensavgiften men att icke-telefonabonnter dessutom skulle hyra erforderliga ledningar till närmaste anslutningspunkt å trådradionätet. Beträffande hyresavgiftens storlek och sättet för dess beräkning har styrelsen för avsikt att senare lämna förslag.

För landets nuvarande lyssnarantal — 1,650,000 — skulle detta betyda, i den mån Gotlands-förhållandena äro tillämpliga på riket i övrigt, en anläggningskostnad av 165 miljoner kronor. Siffran kan vid första påseende synas avskräckande. Till jämförelse kan nämnas, att landets nuvarande bestånd av radiomottagare i inköp säkerligen representerar åtminstone dubbla detta värde. Man torde kunna antaga, att detta bestånd omsättes under en tidrymd av ett tiotal år. När trådradionätet utbygges, komma helt säkert speciella mottagare i marknaden, avsedda enbart för mottagning av programmen från trådradionätet. Dessa apparater komma att ställa sig i samma prisklass som s. k. lokalmottagare, som endast kunna användas för mottagning av den lokala stationen. Det har tidigare talats om »folkmottagaren», en standardiserad, prisbillig mottagare för hela folket. En sådan är endast tänkbar, om fältstyrkan från sändarstationerna är tillräckligt hög över hela landet. Vid trådradiosystemet erhålles vid varje anslutning praktiskt taget sådan tillräcklig fältstyrka, och folkmottagaren kan genom trådradiosystemets införande bli en verklighet.

Även om det skulle visa sig att den utbyggnad av trådradionätet, som behövs för att förbättra mottagningsmöjligheterna för de delar av Sverige, där mottagningen är mindre god, kan ske inom ramen för den nuvarande licensavgiften, blir en tilläggsavgift nödvändig, då trådradionätet utbygges för att möjliggöra utsändandet av mer än ett program inom övriga delar av landet. De kapitalutlägg, som staten behöver göra, skola förräntas och amorteras. Dessutom skola förutom nuvarande driftkostnader de nya för trådradionätet täckas, vartill komma de ökade kostnaderna för programverksamheten.

De två befintliga kortvågssändarna för rundradio i Motala om 12—15 kilowatt ha hittills under kriget till största delen måst användas för att upprätthålla Sveriges utländska telegrafafförbindelser. Först helt nyligen ha, sedan nya telegrafisändare levererats och tagits i bruk, de båda sändarna återbörjats till rundradion.

En förbättring av dessa sändares hörbarhet skulle kunnat ske, om kriget icke varit, genom deras placering i Skåne, vars sydligare läge i och för sig skulle ha medfört stora fördelar och där större möjligheter än i Motala till utbyggnad av flera direktiva antenner skulle vara för handen. Enbart effektbeloppet säger ingenting om en kortvågsstations hörbarhet, vilken är avhängig jämväl av stationens geografiska belägenhet, antensystem och möjligheten att anpassa våglängderna efter årstid och tid på dygnet. Uppenbart är emellertid, att sändare med än större effekt än de nuvarande stationernas skulle innebära ökade möjligheter att göra sig gällande i eterkriget, och telegrafstyrelsen är beredd att, så snart statsmakterna anvisat erforderliga medel för anskaffande av kraftigare kortvågssändare, gå i författning därom.

Vad slutligen angår det nya radiohuset, är tillkomsten av ett sådant givetvis för närvarande önskvärd och för framtiden nödvändig. Såsom aktiebolaget radiotjänsts styrelse anfört, arbetas sedan flera år med skisser till detsamma, varvid erfarenheterna på studioteknikens område fortlöpande tillvaratagas. I sin skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet den 26 januari 1940 har telegrafstyrelsen angivit huset såsom lämpligt beredskapsarbete, och i skrivelse till Djurgårdskommissionen den 17 juni 1942 har styrelsen framhållit önskvärdenheten ur statens synpunkt att detsamma förlägges till visst angivet område i närheten av Gustav Adolfskyrkan på Ladugårdsgårde. Att under nuvarande förhållanden påyrka husets byggande, för vilket kostnaderna nu röra sig om storleksordningen 10 miljoner kronor, tomtvärdet oberäknat, har telegrafstyrelsen ansett uteslutet, men dess uppförande så snart tidsläget det medgiver är ett krav, som för varje år blir alltmer oavvisligt.

I sitt yttrande har aktiebolaget radiotjänst ifrågasatt, huruvida den utredning, som motionerna avse, verkligen kunde vara av behovet påkallad efter den redogörelse för förhållandena, som bolaget lämnat i vad avser programverksamheten. Telegrafstyrelsen har här redogjort för vad som i motionernas syfte kan ernås på radioteknikens nuvarande ståndpunkt och med beaktande av de ekonomiska synpunkterna i nuvarande tidsläge och tillåter sig likaledes ifrågasätta, huruvida den begärda snabba utredningen härutöver kan föra frågan framåt.

Stockholm den 16 mars 1943.

Kungl. telegrafstyrelsen

HÅKAN STERKY

SETH LJUNGQVIST

Ernst Magnusson

Bilaga B.

Aktiebolaget radiotjänsts yttrande över motioner i riksdagen angående en snabb och allsidig utredning om rundradiorörelsen, dess framtidslinjer och aktuella behov.

Den utredning angående rundradiorörelsen, varom motionärerna hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, avser dels att klarlägga rundradions aktuella behov, dels att uppdraga linjerna för den framtida utvecklingen.

Radiotjänsts styrelse önskar först yttra sig om de aktuella behoven och anser sig härvid att börja med bära erinra om den framställning om ökad tilldelning av licensmedel, som styrelsen gjorde i april 1942. I sin motivering för sådan ökad tilldelning anförde styrelsen bl. a. följande:

»Det torde ligga i det allmännas intresse, att radioverksamheten, som under krisen fått nya betydelsefulla uppgifter att fylla, kan upprätthållas i minst samma utsträckning som nu och att programmets allmänna standard åtminstone icke undergår någon förändring till det sämre. Den ovanliga framgång och snabba utveckling, som varit utmärkande för den svenska rundradiorörelsen och som sedan ett par år tillbaka fört Sverige till främsta platsen i Europa i fråga om licensantal per tusen invånare, måste anses innebära en viss förpliktelse. Den stora allmänhet, som lojalt betalar sin radiolicens, kan icke utan fog under normala tider göra anspråk på att den utveckling av radion, vilken den själv varit med om att skapa, kan fortgå och sätta spår i en utvidgad sändningstid och en förbättring av programmen. Även om det nuvarande krisläget med nödvändighet begränsar expansionsmöjligheterna, är det angeläget, att allmänhetens intresse för radion vidmakthålles och att licensbetalaren har intrycket av att radion kan, trots tidsomständigheterna, tillmötesgå kraven på omväxlande och värdefulla program.»

Styrelsens framställning gick ut på att Radiotjänst som för sin verksamhet av licensmedel erhöll ett belopp motsvarande kr 3: 10 per licens och år för upp till högst 1,300,000 licenser, måtte från och med 1 januari 1943 utbetomma ett belopp motsvarande kr 3: 10 per licens för hela medellicens-talet under året. Detta var 1942 1,605,000. Denna framställning, som gjordes till Telegrafstyrelsen, vidarebefordrade denna styrelse till Kungl. Maj:t med sin tillstyrkan. Kungl. Maj:t biföll så till vida framställningen, att Radiotjänsts medelstilldelning från och med 1 januari 1943 utgår med kr 3: 10 per licens för upp till högst 1,500,000 licenser, vilket för 1943 innebär en ökning av kr. 620,000.

En stor del av detta belopp går till sådan dyrtidskompensation, som Radiotjänst icke kunnat undgå att lämna såväl de medverkande som sin egen personal, och till andra av dyrtiden framkallade öknningar av drifts- och underhållskostnader.

Den ökade medelstilldelningen har därjämte bl. a. givit Radiotjänst möjlighet att genomföra en nyorganisation av de fasta orkestrarna. Denna, som skall träda i funktion vid höstsäsongens början och draga en årlig merkostnad av c:a kr. 60,000, innebär, att de olika orkestrarna i högre grad än vad som hittills varit möjligt sammansättas med tanke på viss för varje orkester

speciell repertoar (allvarlig musik, underhållningsmusik och dansmusik) samt att orkestrarna erhålla såväl en riktigare avvägning mellan olika instrumentgrupper som för radions speciella behov lämpligare numerärer. Denna omorganisation är även ett led i arbetet på underhållningsprogrammets allmänna förbättring.

Genom den ökade tilldelningen har det vidare blivit möjligt för Radiotjänst att träffa avtal med Kungl. Teatern angående utvidgat samarbete. Försök kommer att under de närmaste säsongerna göras med utsändning av ett antal för radio särskilt tillrättalagda operor, varigenom avses att bland lyssnarna skapa vidgad förståelse och ökat intresse för operakonsten.

Även på andra områden har programledningen kunnat förbereda eller åstadkomma en höjning av programmets kvalitet. En viss höjning av gagerna till författare och medverkande har genomförts och härigenom har i något ökad utsträckning särskilt värdefulla och önskvärda krafter kunnat engageras. En viss omorganisation av teateravdelningen har, på förslag av en inom styrelsen under åren 1941—1942 arbetande rationaliseringskommitté, ägt rum i syfte att skapa förutsättningar för en noggrannare bearbetning av särskilt kabaretmaterialet. För föredrag och andra upplysande program ha nya former utexperimenterats för att stimulera lyssnarnas intresse; även för denna verksamhet ha ökade medel behövts.

Det är såsom motionärerna framhålla av vikt att radion förfogar över tillräckliga ekonomiska resurser för att i allt större utsträckning kunna engagera de yppersta krafterna i svenskt kulturliv. Vidare är det, vilket även nämnes i motionen, av betydelse att rundradions medelstillgång är av sådan storlek, att den tillåter experiment och prövning av nya vägar och metoder. Detta är desto viktigare som radion icke kan bygga på en långvarig fast tradition utan ständigt måste förnya sina arbetsformer. Det konstnärliga och tekniska förberedelsearbete, vilket utgör förutsättningen för ett kvalitativt gott programresultat, kräver även ökade möjligheter i form av särskilt utbildad personal, lokaler och tekniska anordningar.

Såsom framgår av Radiotjänsts ovan citerade skrivelse äro emellertid Radiotjänsts aktuella behov också av kvantitativ art, så till vida som de kräva en utvidgad sändningstid. Sedan krigsutbrottet 1939 ha av olika anledningar avsevärda inskränkningar i sändningstiden måst äga rum. Enär rundradion under nuvarande förhållanden har en framträdande uppgift att fylla, då det gäller vägledande och upplysande propaganda, har dess redan beskurna sändningstid alltmera måst tagas i anspråk för i samarbete med vederbörande statliga myndigheter anordnade program rörande försvar, folkförsörjning, folkberedskap o. s. v. Samtidigt som sändningstiden minskat ha sålunda nya av krigstiden betingade uppgifter tillkommit, vilka förhållanden haft till följd, att bl. a. en del programslag av underhållningskaraktär måst minskas; ej minst ha inskränkningarna drabbat de allvarligare musikprogrammen. Förhållandet är så mycket mera att beklaga, som det i allvarstider som dessa måste vara av särskild vikt, att befolkningen genom god underhållning kan skänkas den rekreation och uppbyggelse, som kontakt med god konst — detta uttryck taget i vidsträckt bemärkelse — alltid innebär. Särskilt visar det sig vara förenat med stora svårigheter att med den förkortade kvällssändningstiden kunna tillmötesgå berättigade intressen av olika slag hos radions mycket differentierade publik. Sådana kvällar, då exempelvis radioteatern ger en längre föreställning på 1½ timme, t. ex. ett drama av Shakespeare, Strindberg eller Kaj Munk, återstår av den ur de flesta lyssnarnas synpunkt bästa sändningstiden endast en timme för andra programslag, konstnärlig musik och lättare underhållningsmusik, föredrag, reportage o. s. v.

Radiotjänsts närmaste aktuella behov måste sålunda anses vara att pro-

gramtiden, så snart de tekniska förutsättningarna härför föreligga, utökas åtminstone till den tid, som disponerades före krigsutbrottet 1939. Från 1 januari 1943 har söndagens sändningstid utsträckts med 15 minuter, vilket redan underlättar möjligheterna att anordna fylligare lantbruksföredrag. Den ökning av Radiotjänsts medelstildelning, som en återgång till förkrigstidens sändningstid kräver, belöper sig till en relativt ringa summa.

Styrelsen hyser den uppfattningen, att det är till fördel för riksprogrammet, att de medverkande komma från olika delar av landet, och en särskild sektion har under år 1942 bildats, avsedd att omhänderha dessa frågor. För att möjliggöra ett riksprogram med inslag från hela landet erfordras bl. a. anskaffandet av programombud och studiolokaler på ett flertal platser. Det synes icke styrelsen möjligt att genomföra ett sådant projekt i hela den omfattning, som 1933 års rundradioutredning ansåg vara ett framtidsmål, utan att ökade medel kunna få disponeras även härför.

Styrelsen önskar framhålla, att det viktigaste i rundradioverksamheten är och allt framgent måste anses vara det som i vidsträckt bemärkelse är underhållande. Denna radioprogrammets uppgift har i överenskommelsen mellan Telegrafstyrelsen och Radiotjänst uttryckts på följande sätt:

»Rundradioprogrammen, vilka skola vara av växlande art och skänka god förströelse samt överhuvud taget vara ägnade att vidmakthålla allmänhetens intresse för rundradio, skola hållas på en hög ideell, kulturell och konstnärlig nivå, och vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet.»

Radiotjänsts styrelse övergår härefter till att i anslutning till av motionärerna framförda synpunkter redogöra för de krav, som enligt styrelsens uppfattning komma att ställas på rundradion efter kriget.

Efter krigets slut torde kraftiga insatser av rundradion komma att behövas. Om förhållandena då är det givetvis vanskligt att nu uttala sig, men under det labila tillstånd, som med all sannolikhet kommer att under lång tid råda i världen, måste rundradion i ökad omfattning tagas i anspråk för nationella och säkerligen även internationella uppgifter; bl. a. måste radion ha möjligheter att sörja för en snabb och tillförlitlig orientering från olika aktuella delar av världen. Fara föreligger förr eller senare för en ekonomisk kris med ty åtföljande allmän åtstramning, varigenom — särskilt för de mindre bemedlade — möjligheterna till avspänning, förströelse och upplysning i olika hänseenden avsevärt kunna minskas. I ett sådant läge blir det av särskild vikt, att rundradion är beredd att bjuda god underhållning i omväxlande former och i ökad omfattning samt vederhäftig, lättillgänglig och aktuell upplysning. Då därjämte sannolikt nya tekniska resurser efter kriget komma att stå radion till buds, får man för efterkrigsåren motse hastigt inträdande krav på en vittomfattande expansion. Radiotjänst har redan vidtagit vissa åtgärder för att möta sådana krav, och det är nödvändigt att medel stå till förfogande för ett fortsatt arbete på en dylik beredskap.

Som ett betydelsefullt led i efterkrigsårens återuppbyggnadsarbete ingår en omfattande upplysningsverksamhet, icke minst i sociala frågor. Effektiviteten av denna upplysningsverksamhet beror säkerligen i hög grad av det sätt, på vilket rundradion här kan göra sin insats. Radiotjänst prövar sedan längre tid olika metoder att behandla dessa frågor, och har vid dylika programs utformning genom expertkommittéer och på annat sätt hållit kontakt med sakkunskapen på området. Grundlinjerna för detta arbete ha bl. a. diskuterats av den tidigare nämnda rationaliseringskommittén.

Den intensifiering och den rationalisering av vårt näringsliv, som bli nödvändiga efter kriget, komma också att kräva speciell upplysningsverksamhet.

Ett i förhållande till programtiden betydande utrymme har i åtskilliga år ägnats dessa frågor; för framtiden måste man dock räkna med ökade behov.

Med dessa två exempel har radions kommande behov beträffande upplysningsprogram vidrörts. Härtill kommer radions förut framhållna lika väsentliga uppgift att sprida värdig och god underhållning i olika former. Trots det ovan skildrade arbete, som hittills nedlagts härpå, krävas ökade ansträngningar och möjligheter för att göra underhållningsprogrammen kvalitativt bättre och för att finna de för rundradion mest lämpade formerna för desamma. Detta gäller t. ex. det stora antal program, vilka kunna rubriceras såsom lättare underhållning, samt barn- och ungdomsprogrammen, vilkas betydelse torde komma att ständigt ökas.

Radiotjänsts styrelse vill med tanke på den nödvändiga expansion, som här till vissa delar skisserats, kraftigt understryka vad motionärerna framhållit, nämligen att »radioverksamheten måste ständigt vara vaken och mottaglig för nya impulser och äga tillräckliga personliga och ekonomiska resurser för att fylla de ökade krav, som ställas på densamma». Styrelsen, som icke minst under krigsåren ansett sig böra strängt hushålla med de medel, som av Kungl. Maj:t ställts till radiotjänsts förfogande, och som understundom måst föra en väl restriktiv utgiftspolitik, delar till fullo motionärernas åsikt att en för långt driven sparsamhet kan bli missriktad. Styrelsen anser sig emellertid i detta sammanhang böra vitsorda att den under de gångna åren i stort sett av Kungl. Maj:t tilldelats de medel, som den motiverat vara behövligen för rundradions ändamålsenliga skötsel.

Radions uppgifter ha ökats och komma att alltjämt ökas. Trots att radion står vid begynnelsen av vad den kan bli, är den redan en hela landet omfattande kulturinstitution av stor betydelse för samhällslivet. Av primär betydelse för att rundradion i framtiden skall kunna fylla välgrundade anspråk på mångsidighet och bättre kunna tillgodose det stora lyssnarklienteletets ofta berättigade krav på varierande innehåll i dagsprogrammet är, som ovan framhållits, att sändningstiden väsentligt ökas. På längre sikt är det emellertid icke tillräckligt att endast tiden för det nuvarande programmet utsträcker. Därigenom förlänges icke den för stora kategorier av vårt folk värdefullaste och lättillgängligaste programtiden mellan kl. 19.30 och 22.00. Den enda utökning av sändningstiden, som på ett effektivt sätt är av betydelse för här berörda intressen, är införandet av dubbelprogram, d. v. s. att på kvällstid införa samtidigt utsändning av olika program. Angående de tekniska förutsättningarna för anordnandet av sådana dubbelprogram tillkommer det Telegrafstyrelsen och ej Radiotjänsts styrelse att yttra sig. Det är styrelsen bekant att avsevärda tekniska svårigheter för anordnandet av dubbelprogram förefinnas. Styrelsen vill dock understryka vikten av att dessa dubbelprogram komma till stånd så snart de tekniska förutsättningarna härför föreligga.

Radiotjänsts speciella bildningsverksamhet torde i och med att den kan tilldelas mera värdefull tid i radioprogrammet komma att få en ökad betydelse. Styrelsen tänker här närmast på de föredragsserier i anslutning till vilka programledningen utsänder studiebreve eller vid vilkas uppläggning man samarbetar med korrespondensinstitut. Erfarenheter från de experiment, som gjorts med en sådan kombinerad radio- och korrespondensundervisning torde visa, att kurser av detta slag kunna få stor betydelse såväl för skolundervisningen som för det för de vuxna avsedda bildningsarbetet. Detta gäller såväl allmänbildande kurser som kurser för olika yrkesgrupper. Styrelsen erinrar härvid särskilt om de kombinerade radio- och korrespondenskurser, som under kriget anordnats angående vårt försvar och angående vår folkförsörjning.

För radions underhållningsprogram innebär dubbelprogrammets införande

de framför allt en rikare variation av musikinslaget i radio. Bl. a. kan härigenom ökat utrymme beredas för de värdefulla orkestrar, som finnas i landsorten, varigenom även de nu svåra ekonomiska förhållandena för landsortens större statsunderstödda orkesterföreningar skulle i viss mån förbättras. Vidare ökas möjligheterna att utsända operor, kammarmusik, musikbildande program, att samarbeta med musikcirkulerna och sist men icke minst att experimentera med rena underhållningsprogram av nya typer.

Motionärerna framhålla att det också beträffande våra kortvågsutsändningar kräves frisk företagaranda, om icke vårt land skall bli efter i utvecklingen. Radiotjänsts styrelse delar till fullo denna motionärernas uppfattning. En god kortvågsservice är mycket betydelsefull under nuvarande förhållanden och blir om möjligt än mer betydelsefull efter kriget. Så länge avspärrningen varar är det av vikt, att vi genom kortvågsutsändningar kunna nå såväl våra landsmän i främmande världsdelar som svenska sjömän utanför spärren. Styrelsen har också med tillfredsställelse mottagit meddelande från Telegrafstyrelsen, att då de två nya telegrafisändarna nu tagas i bruk, de för rundradio avsedda kortvågssändarna, som under de senaste åren avsevärt fått inskränka sina rundradioutsändningar på grund av telegramtrafiken, nu åter helt kunna återtaga sina normala uppgifter. Härigenom tillmötesgås av Radiotjänst framställda önskemål angående kortvågsutsändningarnas utökande, nämligen att morgonprogrammet kl. 7.45—8.10, programtimmen mellan kl. 12.00 och 13.00 på vardagarna och hela riksprogramtiden efter kl. 17.00 på vardagskvällarna utsändes på kortvåg parallellt över båda sändarna, och att förmiddagsprogrammet på sönd- och helgdagar också utsändes icke bara på en utan på två våglängder. Sedan krigsutbrottet har av riksprogrammet på kortvåg i regel endast utsänts dagsnyheterna kl. 8.00, 19.00 och 22.00 samt söndagsprogrammet på en våglängd.

Utom riksprogrammet utsändes nu särskilda specialprogram, nämligen alla dagar kl. 2.00—3.00, 16.00—17.00 och 22.15—22.40 samt söndagar kl. 15.00—16.00. Tiden för dessa specialsändningar borde emellertid avsevärt utökas så att man genom upprepning av programmen på olika tider och olika våglängder kunde erhålla en något bättre garanti för acceptabla avlyssningsmöjligheter i olika delar av världen.

Kortvågsutsändningarna ha emellertid, utom uppgiften att upprätthålla kontakten mellan hemlandet och utlandssvenskarna, även en annan uppgift, nämligen den att genom radioutsändningar på olika språk sprida kännedom om vårt land och dess förhållanden bland utländska radiolyssnare. Detta sista slag av sändningar, som i begränsad utsträckning förekommer också under nuvarande förhållanden, torde efter kriget, då de mellanfolkliga förbindelserna åter skola upptagas, bli av mycket stor betydelse för vårt land.

Radiotjänsts styrelse anser sålunda att det med avseende på de bägge här omnämnda uppgifterna för radion såsom förmedlare mellan Sverige och andra länder, är nödvändigt att vi så snart detta är möjligt erhålla kortvågssändare med tillräcklig effekt för att Sveriges röst skall kunna göra sig hörd i etern. De nuvarande fylla icke måttet och den svenska rösten riskerar på många håll att överröstas av övriga länders betydligt starkare sändare.

Skall den utveckling av rundradion, vilken motionärerna angivit och vilken sammanfaller med de riktlinjer, som varit vägledande för Radiotjänsts styrelse, kunna förverkligas, måste — såsom motionärerna också framhållit — erforderliga medel anslås. Radiotjänsts styrelse har icke möjlighet att yttra sig över kostnaderna för den tekniska utbyggnad denna utveckling förutsätter, men kan, närhelst så erfordras, framlägga ett detaljerat stafförslag

för den ganska begränsade ökning av programkostnaderna, som ett dubbelprogram skulle medföra under de första åren.

Styrelsen vill slutligen nämna något om den tilltänkta nybyggnaden för företagets verksamhet. Planerna ha bearbetats i flera år, men kriget har medfört, att arbetet med frågans lösning icke kunnat framskrida så som från början avsetts. De ökade krav på bl. a. utsändningarnas kvantitet och kvalitet, som rundradiorörelsens utveckling medfört, ha redan nu lett till att Radiotjänst kommit i ett svårt läge beträffande lokalfrågan. Särskilt gäller detta ifråga om studiolokaler med därtill hörande utrymmen för teknisk utrustning. I de av Radiotjänst nu bebodda fastigheterna vid Kungs- och Brunnsatorna äro sedan några år tillbaka möjligheter till anordnande av nya studiolokaler praktiskt taget uteslutna, varför bolaget nödgats regelbundet förlägga ett mycket omfattande antal program bl. a. till lokaler i Konserthuset och Musikaliska Akademien. Denna uppdelning av bolagets verksamhet på ett flertal platser i staden är mycket otillfredsställande ur organisations- och arbetssynpunkt. Då härtill kommer, att numera ytterligare studioutrymmen krävas och dessa icke kunna erhållas inom rimligt avstånd från rörelsens central, måste styrelsen understryka vikten av att lokalfrågan så snart tidsförhållandena det medgiva bringas till en rationell lösning genom uppförandet av en egen byggnad. Detta är icke minst betydelsefullt med hänsyn till den väntade expansionen av rundradion.

Motionärernas hemställan innebär, att Kungl. Maj:t måtte igångsätta en snabb och allsidig utredning om rundradiorörelsen i de förhållanden, som här berörts, samt att framlägga resultatet av denna utredning för prövning av riksdagen.

Radiotjänsts styrelse ifrågasätter, huruvida en utredning av den omfattning, som av motionen synes framgå, verkligen kan anses vara av behovet påkallad. Styrelsen anser nämligen, att de förberedande grundlinjer för radioprogrammets aktuella och framtida expansion, som här sammanfattats, äro tillräckliga som bas för en utökad programverksamhet; denna måste ständigt erfarenhetsmässigt omprövas i det dagliga programarbetet, dit tyngdpunkten för en sådan omprövning rimligtvis måste vara förlagd. Det torde vara lämpligt att ge Radiotjänsts programledning möjlighet att såsom hitintills skett steg för steg utveckla sin verksamhet under den nära kontakt med opinionen som företaget har. Styrelsen erinrar även om att rundradioverksamheten så sent som 1933—1935 varit föremål för en allsidig utredning, samt att inom Radiotjänsts styrelse under åren 1941—1942 arbetat en särskild kommitté, vilken verkställt en grundlig översyn över verksamheten och rationaliserat densamma.

Därest statsmakterna finna den av motionärerna föreslagna och av Radiotjänsts styrelse härovan skisserade utvecklingen önskvärd och anslå nödvändiga medel härför, kan den önskade programutbyggnaden, så snart de tekniska förutsättningarna föreligga, omedelbart träda i funktion.

Stockholm den 13 mars 1943.

Aktiebolaget Radiotjänst.

GUSTAF REUTERSWÄRD.

Erik Mattsson.